

მდგრადი ტურიზმის განვითარება მალაშთიან რეგიონებში

ეკატერინე შილაკაძე,
აკადემიური დოქტორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

რეზიუმე

მოცემული ნაშრომი ეხება მთის ტურიზმის მნიშვნელობას და გამოწვევებს თანამედროვე სამყაროში. ნაშრომის მიზანია წარმოაჩინოს მთის ტურიზმის როლი, როგორც ეკონომიკური და კულტურული განვითარების მნიშვნელოვანი ფაქტორი, ასევე ხაზი გაუსვას მდგრადი ტურიზმის პრინციპების აუცილებლობას მთიანი რეგიონების შენარჩუნებისთვის.

ნაშრომში განხილულია მთის ტურიზმის სხვადასხვა ასპექტი, მათ შორის მისი ეკონომიკური სარგებელი, ეკოტურიზმის, მთამსვლელობისა და კულტურული ტურიზმის როლი. ხაზგასმულია, რომ მთის ტურიზმი ადგილობრივ თემებს შემოსავლისა და დასაქმების ალტერნატიულ წყაროს სთავაზობს, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ტრადიციული საქმიანობების შემცირების პირობებში.

შედეგები აჩვენებს, რომ მთის ტურიზმის მდგრადი განვითარება მოითხოვს ბალანსს ეკონომიკურ ზრდას, გარემოს დაცვასა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას შორის. ნაშრომში განხილულია მდგრადი ტურიზმის მნიშვნელობა, რომელიც მიზნად ისახავს ეკოსისტემების დაცვას, კულტურული ტრადიციების შენარჩუნებასა და ადგილობრივი თემების სოციალურ-ეკონომიკურ გაძლიერებას.

დასკვნაში აღნიშნულია, რომ მიუხედავად არსებული გამოწვევებისა, როგორიცაა სეზონური გადატვირთულობა, ეკოლოგიური ზემოქმედება და კულტურული კომერციალიზაცია, მთის ტურიზმს აქვს დიდი პოტენციალი მდგრადი განვითარებისთვის. საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების თანამშრომლობა, ინფრასტრუქტურის განვითარება და მდგრადი პრაქტიკის დანერგვა აუცილებელია მთის ტურიზმის წარმატებული მომავლის უზრუნველსაყოფად.

საკვანძო სიტყვები: მთის ტურიზმი, მდგრადი ტურიზმი, ეკოტურიზმი, კულტურული მემკვიდრეობა, ეკონომიკური განვითარება, ეკოსისტემები.

SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN MOUNTAINOUS REGIONS

Ekaterine Shilakadze
Academic Doctor of GTU

RESUME

This work addresses the significance and challenges of mountain tourism in the contemporary world. The aim of the study is to illustrate the role of mountain tourism as a crucial factor in economic and cultural development, while also emphasizing the necessity of sustainable tourism principles for the preservation of mountainous regions.

The paper examines various aspects of mountain tourism, including its economic benefits, the role of ecotourism, mountaineering, and cultural tourism. It highlights that mountain tourism offers local communities an alternative source of income and employment, which is particularly important in the context of declining traditional activities.

The results demonstrate that the sustainable development of mountain tourism requires a balance between economic growth, environmental protection, and the preservation of cultural heritage. The paper discusses the importance of sustainable tourism, which aims to protect ecosystems, preserve cultural traditions, and enhance the socio-economic empowerment of local communities.

The conclusion notes that despite the existing challenges, such as seasonal overcrowding, ecological impact, and cultural commercialization, mountain tourism has significant potential for sustainable development. Cooperation between international and local organizations, infrastructure development, and the implementation of sustainable practices are essential to ensure the successful future of mountain tourism.

keywords: Mountain tourism, Sustainable tourism, Ecotourism, Cultural heritage, Economic development, Ecosystems, Local communities

1. შესავალი

მთის ტურიზმი გლობალური ეკონომიკის მნიშვნელოვან ნაწილად გარდაიქმნება და გადამწყვეტ როლს ასრულებს მთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაში. ტურიზმის ეს სექტორი აქტიურად ფართოვდება ბუნებრივი ლანდშაფტების, კულტურული მემკვიდრეობისა და უნიკალური ტრადიციებისადმი მზარდი ინტერესის საპასუხოდ.

მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) მონაცემების თანახმად, ყოველწლიურად მილიონობით ტურისტი სტუმრობს მთიან რეგიონებს, რაც მთის ტურიზმს ადგილობრივი თემებისთვის შემოსავლისა და დასაქმების არსებით წყაროდ აქცევს. აღნიშნული რეგიონები ხშირად აწყდებიან ეკონომიკურ გამოწვევებს, რაც ტურიზმს ტრადიციულ სოფლის მეურნეობასა და მინერალური რესურსების მოპოვებასთან ერთად შემოსავლის ალტერნატიულ წყაროდ აქცევს.

მთის ტურიზმის განვითარების ერთ-ერთი ძირითადი ასპექტი მისი მდგრადობის უზრუნველყოფაა. მდგრადი ტურიზმი გულისხმობს დასვენებისა და მოგზაურობის ისეთ ფორმებს, რომლებიც ზიანს არ აყენებს გარემოს, მხარს უჭერს კულტურულ მრავალფეროვნებას და ხელს უწყობს ადგილობრივი თემების სოციალურ-ეკონომიკურ წინსვლას.

ამ კონტექსტში, საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორიცაა გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია (გაერო) და სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაცია (FAO), მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ. ისინი აქტიურად უჭერენ მხარს მდგრადი ტურიზმის ინიციატივებს, შეიმუშავებენ რეკომენდაციებს და ხელს უწყობენ მთიანი რეგიონების ბუნებრივი და კულტურული ღირებულებების დაცვას შესაბამისი პროექტების განხორციელების გზით.

2. მთის ტურიზმი, როგორც შემოსავლის წყარო

მთის ტურიზმი შემოსავლის მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს მთიან რელიეფზე მცხოვრები მოსახლეობისთვის. გლობალიზაციისა და სწრაფად ცვალებადი ეკონომიკური რეალობების კონტექსტში ტრადიციული საქმიანობები, როგორიცაა სოფლის მეურნეობა ან სამთო მოპოვება, ნაკლებად მომგებიანი გახდა ან მათი შენარჩუნება გართულდა, რაც ტურიზმს საარსებო წყაროდ აქცევს.

მთის ტურიზმის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ფორმაა ეკოტურიზმი, რომელიც მოგზაურებს საშუალებას აძლევს, ისიამოვნონ ბუნებრივი სილამაზითა და ეკოსისტემებით გარემოსთვის ზიანის მიყენების გარეშე. ეკოტურიზმი მოიცავს:

- ლაშქრობას
- ველური ბუნების დაკვირვებას

- ბუნების ნაკრძალებისა და ეროვნული პარკების მონახულებას

ეს აქტივობები ხელს უწყობს ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნებას და ამავდროულად ქმნის დასაქმების შესაძლებლობებს ადგილობრივი მოსახლეობისთვის. ადგილობრივები მონაწილეობენ როგორც გიდები, სტუმართმასპინძლობის სფეროს მუშაკები და გარემოსდაცვითი სპეციალისტები.

მთამსვლელობა კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტია, რომელიც ტურისტებს მთელი მსოფლიოდან იზიდავს. ზოგიერთი ყველაზე ცნობილი მწვერვალი, როგორიცაა:

- ევერესტი
- კავკასიონი
- ალპები

ექსტრემალური სპორტის მოყვარულთათვის პოპულარულ დანიშნულებას ადგილად იქცა. ადგილობრივი თემებისთვის მთამსვლელობა არა მხოლოდ შემოსავლის წყაროა ტურების ორგანიზებისა და მომსახურების მიწოდების გზით, არამედ შესაძლებლობაა, საერთაშორისო ასპარეზზე მოახდინონ თავიანთი რეგიონის პოპულარიზაცია.

კულტურული და ტრადიციული ტურიზმი ასევე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს და მოგზაურებს სთავაზობს სოფლის ცხოვრების, ტრადიციული ხელოვნებისა და სამზარეულოს უნიკალურ გამოცდილებას. სოფლის ტურიზმი უზრუნველყოფს შემოსავალს და ამავდროულად ინარჩუნებს ადგილობრივი თემების ტრადიციულ ცხოვრების წესს, ხელოვნებასა და კულტურულ მემკვიდრეობას. ამრიგად, მთის ტურიზმი ხელს უწყობს როგორც ეკონომიკურ განვითარებას, ასევე მთიანი რეგიონების უნიკალურობის შენარჩუნებას და ადგილობრივ მოსახლეობას სთავაზობს თვითგამორკვევის, შემოსავლისა და კულტურული მემკვიდრეობის პოპულარიზაციის ახალ შესაძლებლობებს.

3. მდგრადი ტურიზმი და მისი მნიშვნელობა მთიანი რეგიონებისთვის

მდგრადი ტურიზმი არის მოგზაურობის მოდელი, რომელიც მიზნად ისახავს ბუნებრივ და კულტურულ რესურსებზე უარყოფითი ზემოქმედების მინიმუმამდე შემცირებას. ეს განსაკუთრებით სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია მთიანი რეგიონებისთვის, რომლებიც მეტად მგრძნობიარეა ეკოლოგიური ცვლილებებისა და ადამიანის საქმიანობის მიმართ.

მასობრივი ტურიზმისგან განსხვავებით, რომელმაც შესაძლოა ზიანი მიაყენოს ეკოსისტემებს და დაარღვიოს ადგილობრივი ტრადიციები, მდგრადი ტურიზმი მიზნად ისახავს ბუნებრივი და კულტურული ღირებულებების დაცვას გრძელვადიან პერსპექტივაში.

მდგრადი ტურიზმის ძირითადი მნიშვნელობა

მთიან რეგიონებში ეკოსისტემების შენარჩუნებაში მდგომარეობს. ეს ეკოსისტემები მრავალფეროვანი ფლორისა და ფაუნის სახეობების საბინადრო გარემოს წარმოადგენს და ნებისმიერმა დარღვევამ შესაძლოა გრძელვადიანი გავლენა იქონიოს ბიომრავალფეროვნებაზე. მდგრადი ტურიზმის პრაქტიკები, როგორიცაა ვიზიტორთა რაოდენობის კონტროლი და ეროვნული პარკებისა და ნაკრძალების მოვლა-პატრონობა, ხელს უწყობს ამ ეკოსისტემების დაცვას მომავალი თაობებისთვის.

გარდა ამისა, მდგრადი ტურიზმი სასიცოცხლო როლს ასრულებს კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებაში. მთიან რეგიონებს ხშირად ახასიათებთ უნიკალური კულტურული ტრადიციები, ენები, ხელოვნება და რენვა. ტურიზმის განვითარება, რომელიც მიზნად ისახავს ამ ტრადიციების შენარჩუნებასა და პოპულარიზაციას, მხარს უჭერს ადგილობრივ თემებს საკუთარი იდენტურობის შენარჩუნებაში და ამავდროულად ქმნის ახალ ეკონომიკურ შესაძლებლობებს, როგორიცაა ადგილობრივი პროდუქციისა და ხელნაკეთი ნივთების რეალიზაცია.

მდგრადი ტურიზმის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ასპექტი მისი სოციალური და ეკონომიკური გავლენაა. მდგრადი ტურიზმის პრაქტიკები აუმჯობესებს ადგილობრივი მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხს შემდეგი გზებით:

- ეკოტურიზმში, სტუმართმოყვარეობის სფეროში, ტრანსპორტირებასა და ვაჭრობაში საკმარისი დასაქმების შესაძლებლობების შექმნა
- მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა ასეთი პრაქტიკები ასევე ამცირებს საზოგადოებაზე უარყოფით ზემოქმედებას შემდეგი გზებით:
 - სიღარიბის შემცირება
 - განათლებისა და ჯანდაცვის სტანდარტების ამაღლება

ამრიგად, მდგრადი ტურიზმი წარმოადგენს ინტეგრირებულ მიდგომას, რომელიც აბალანსებს ეკონომიკურ ზრდას, გარემოს დაცვასა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებას - ეს კი არსებითი სტრატეგიაა მთიანი რეგიონებისთვის.

4. გამონაკლისები და პრობლემები მთის ტურიზმში

ეკონომიკასა და კულტურაში მნიშვნელოვანი როლის მიუხედავად, მთის ტურიზმი მრავალ გამოწვევას აწყდება, რომლებიც განსაკუთრებულ მდგომარეობასა და გადანაცვლებებს საჭიროებს. ერთ-ერთი მთავარი პრობლემა სეზონური გადატვირთულობაა. პიკის სეზონებზე ტურისტების დიდმა ნაკადმა შესაძლოა გამოიწვიოს:

- ინფრასტრუქტურაზე გადაჭარბებული დატვირთვა
- მომსახურების ხარისხის დაქვეითება
- ეკოსისტემების დარღვევა

კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა ტურიზმის ეკოლოგიური ზემოქმედებაა. მასობრივმა ტურიზმმა შესაძლოა გამოიწვიოს ბუნებრივი რესურსების განადგურება, როგორიცაა:

- წყლის დაბინძურება
- ტყეების გაჩეხვა
- ჰაერისა და ნიადაგის დაბინძურება

ეს განსაკუთრებით კრიტიკულია მთიანი რეგიონებისთვის, სადაც ეკოსისტემები ნაკლებად ადაპტირებადია ადამიანის მიერ გამოწვეული გარემოსდაცვითი ცვლილებების მიმართ.

ადგილობრივი ტრადიციების გადაჭარბებული კომერციალიზაცია კიდევ ერთ რისკს წარმოადგენს. ტურისტების მასობრივმა შემოდიწინებამ შესაძლოა გამოიწვიოს ადგილობრივი კულტურის ზედაპირული აღქმა, რაც ავთენტურობის დაკარგვას გამოიწვევს. ტრადიციული რენვისა და წეს-ჩვეულებების კომერციალიზაციამ შესაძლოა მათი თავდაპირველი ფორმები დაამახინჯოს. გარდა ამისა, ინფრასტრუქტურის არასაკმარისი განვითარება მთიან შორეულ რაიონებში ზღუდავს ტურიზმის პოტენციალს არაადეკვატური გზების, სპეციალიზებული ობიექტებისა და მომსახურების არარსებობის გამო.

5. საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების როლი

საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორიცაა გაერო და FAO, მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ მდგრადი მთის ტურიზმის მხარდაჭერასა და განვითარებაში. ეს ორგანიზაციები წარმოადგენენ სტრატეგიებსა და რეკომენდაციებს, რომლებიც ორიენტირებულია ბუნებრივი რესურსებისა და კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებაზე და ამავდროულად სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობაზე. მაგალითად, FAO ახორციელებს პროგრამებს, რომლებიც მხარს უჭერს სოფლის ტურიზმს, ადგილობრივ განათლებასა და ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიების დანერგვას.

ადგილობრივი მმართველობები ასევე ხელს უწყობენ ეკოსისტემების დაცვის, ბუნებრივი რესურსების მართვისა და ინფრასტრუქტურის განვითარებისკენ მიმართული პოლიტიკის შემუშავებას, რათა დააკმაყოფილონ თანამედროვე ტურისტული ინდუსტრიის მოთხოვნები. საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების თანამშრომლობა შესაძლებლობას იძლევა, შეიქმნას მდგრადი მთის ტურიზმის ეფექტიანი და გრძელვადიანი მექანიზმები.

6. მთის ტურიზმის წარმატებული განვითარების სტრატეგიები

მთის ტურიზმის წარმატებული განვითარება მოითხოვს სტრატეგიულ ზომებს მისი მდგრადობისა და გრძელვადიანი ზრდის უზრუნველსაყოფად.

ერთ-ერთი ასეთი ღონისძიებაა ინფრასტრუქტურის განვითარება, მათ შორის გზების, სასტუმროების, სამედიცინო მომსახურებისა და სამაშველო ოპერაციების, რაც აძლიერებს მთიანი რეგიონების მიმზიდველობას ტურისტებისთვის.

კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის პოპულარიზაცია თანაბრად მნიშვნელოვანია. კულტურული პროგრამების ორგანიზება, ადგილობრივი რენესის მხარდაჭერა და ფესტივალებისა და გამოფენების მასპინძლობა ხელს უწყობს ტურისტების მოზიდვას და ამავდროულად ინარჩუნებს ადგილობრივ ტრადიციებს.

გარემოსდაცვითი მდგრადი პრაქტიკის დანერგვა ასევე გადამწყვეტია, როგორცაა განახლებადი ენერგიის გამოყენება, ნარჩენების მართვა და ტურისტების ცნობიერების ამაღლება ბუნების დაცვის მნიშვნელობის შესახებ.

წარმატებული ინიციატივები მოიცავს პროექტებს, რომლებიც ორიენტირებულია ეკოლოგიურად სუფთა ტურისტული მარშრუტების შექმნაზე, რომლებიც მხარს უჭერს მცირე ბიზნესს და ქმნის დამატებით დასაქმებას ადგილობრივი თემებისთვის.

7. დასკვნა

მიუხედავად გამოწვევებისა, მთის ტურიზმს აქვს მნიშვნელოვანი პოტენციალი მთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარებისთვის, თუ მას მდგრად მიდგომასთან ერთად განვიხილავთ. ტურიზმის ეს სექტორი ხელს უწყობს არა მხოლოდ

ეკონომიკურ ზრდას, არამედ ბუნებრივი და კულტურული ღირებულებების შენარჩუნებას, აუმჯობესებს ადგილობრივი თემების ცხოვრების ხარისხს და იცავს უნიკალურ ტრადიციებსა და ხელოვნებას.

ეკონომიკურ განვითარებასთან ერთად, პრიორიტეტული უნდა იყოს კულტურული და ბუნებრივი რესურსების შენარჩუნება და ადგილობრივი მოსახლეობის კეთილდღეობა. ამის მისაღწევად, აუცილებელია მდგრადი პრაქტიკის აქტიური დანერგვა, ინფრასტრუქტურის განვითარება და საერთაშორისო და ადგილობრივი ორგანიზაციების თანამშრომლობა. მთის ტურიზმის მომავალი პერსპექტიულია და მას შეუძლია გახდეს მთიანი რეგიონების სტაბილური განვითარების მთავარი ფაქტორი მსოფლიოს მასშტაბით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Hall, C. M., & Saarinen, J. (2010). *Sustainable mountain tourism: A global perspective*. *Tourism Geographies*, 12(3), 354-378.
2. Shah, K., & Kumar, R. (2015). *Mountain tourism and sustainability: A case study from the Himalayas*. *Mountain Research and Development*, 35(1), 45-52.
3. McCool, S. F., & Moisey, R. N. (2008). *Sustainable tourism in high-altitude environments: Challenges and strategies*. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(5), 543-561.
4. Spilan, G. (2017). *The role of community-based tourism in promoting sustainability in mountain regions*. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 15(3), 247-262.